

ЗАБУТА ТВОРЧИСТЬ МАРКА ЧЕРЕМШИНИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглядається життєвий шлях і творча спадщина одного з видатних і дуже цікавих українських письменників Марка Черемшини, що жив і творив у найскладніші часи нашої історії – на рубежі XIX та XX століть.

Ключові слова: українська історія, українська література, Марко Черемшина, Західна Україна, незалежність.

Abstract

The article shows the life and work of a famous and very interesting writer Marko Cheremshyna, who lived and worked in the most difficult times in our history - the XIX and XX centuries.

Keywords: Ukrainian history, Ukrainian literature, Marco Cheremshyna, Western Ukraine, independence.

В історії кожного народу зустрічаються письменники, про яких в цілому щось знають, їх навіть час від часу видають, позначають у навчальних програмах та підручниках, і разом з тим у народній свідомості вони поступово з різних причин втрачають належне їм місце. Одним з таких письменників України поступово стає і надзвичайно самобутній автор з Західної України Марко Черемшина, що жив і творив на рубежі XIX та XX століть, тобто у найскладніший історичний час становлення та розвитку нашої культури. Народився Марко Черемшина (Іван Юрійович Семанюк) **13 червня 1874 року** у селі Кобаки Косівського повіту на Станіславщині (нині Івано-Франківщина) в селянській хаті, єдиною окрасою якої була кахлева піч із зображенням козаків і Довбуша. Вони оживали в захоплюючих розповідях діда, про що згадував Марко Черемшина пізніше в автобіографічній новелі «Карби». Дворічного внука взяли годованцем дід з бабою, оточивши його ласкою і любов'ю. Роки перебування в діда майбутній письменник називав найщасливішими і з теплотою згадував їх. Таке оточення сприяло формуванню його естетичних смаків. Народна пісня, легенда, переказ визначили стилістику, образний лад і навіть систему заманіфестованих твором ідейно-естетичних цінностей Черемшини.

Батько письменника, Юрій Семанюк, багатства не мав, зате володів безцінними скарбами чутливої душі. Все життя батько пишався дружбою з Ю. Федьковичем, якого щиро любив. Батько навчив Івана любити добро й ненавидіти зло, при звичаїв до читання книжок. А ще подбав, щоб слабкуватому хлопчині не довелося переживати мужицьку долю і на восьмому році життя записав хлопця до сільської школи. На прохання батька управитель сільської школи О. Казієвич підготував малого Івана до вступу до Коломийської гімназії. **Восени 1888 року** село прощалося з Іванком. Завдяки наполегливій праці Іван Семанюк невдовзі стає одним з найкращих учнів гімназії. І це тоді, коли матеріальні нестатки примушували його до пізньої ночі відбувати платні лекції. Прагнення здобути знання у нього було дуже сильне. У батьковій бібліотеці були твори Ю. Федьковича, Г. Квітки-Основ'яненка, Марка Вовчка, І. Нечуя-Левицького, видання «Просвіти». Якщо додати ще часописи («Житє і слово», «Зоря», «Дзвінок», «Правда» і «Буковина»), передплачувані за власні гроші, зароблені приватними лекціями, то матимемо повне уявлення, на яких засадах формувалися його естетичний смак і національна свідомість. Свої знання Семанюк доповнював читанням книжок з бібліотеки таємного шкільного гуртка. У гімназії юнак виступає з доповідями про Т. Шевченка, творчість якого відіграла величезну роль у формуванні майбутнього письменника. Черемшина був не тільки незрадливо люблячим прихильником Шевченка, а й глибоким знавцем і популяризатором його творів.

1895 року галицький крайовий відділ оголосив у журналі «Зоря» конкурс на кращий драматичний твір. І. Семанюк надсилає туди драму «Несамовиті». Твір дістав схвальну оцінку журі, але опублікований не був. Ще через рік (**1896**) газета «Буковина» надрукувала оповідання «Керманіч», підписане ім'ям «Марко Черемшина», яке стало літературним псевдонімом Івана Семанюка. Гордість, високе почуття дружби, готовність до самопожертви – такими рисами наділив автор своїх героїв, раніше опоегизованих Юрієм Федьковичем.

У 1896 році І. Семанюк закінчив гімназію. Поїхав до Відня в університет з наміром вступити на медичний факультет. Проте через нестачу грошей записується на найдешевший – юридичний. У Відні опинився в центрі громадського і літературного життя. Скептик до філософії, ентузіаст до

мистецтва, студент права стає членом академічного товариства «Січ». Перше враження про товариство було дуже прикре і пригноблююче. Разом з іншими товаришами він реформує його на зразок слов'янських і німецьких товариств, різко виступаючи проти бездіяльності. Як лідер товариства (1889-1890), Черемшина пожвавлює його роботу; впроваджує огляди з обсягу науки і красного письменства; стає одним із найактивніших організаторів робітничого товариства «Поступ», в якому виступає з доповідями, багато читає. Про активну громадську роботу Черемшини свідчить організований за його участю антибаденівський мітинг і Відні (1897), спрямований проти свавілля польської шляхти в Галичині. На нього був запрошений І. Франко, зустрічі з яким Черемшина чекав з нетерпінням.

У віденському помешканні Черемшини і М. Кошака збирались найсвідоміші українці на літературні диспути. Таке літературно-мистецьке оточення стало творчим імпульсом для Черемшини. У журналі «Зоря» (1897) під псевдонімом Василь Заренко він друкує рецензію на повість В.Будзиновського «Стрімголов» і книжку М. Пачовського «Дещо про руські билини і думи»; надсилає О. Маковою переклади чотирьох поезій Кольцова, малі оповідання «На Свет-вечір», «Студенстські сни», розвідку «Гуманно-просвітний світогляд Т. Шевченка» (1897); перекладає з французької, німецької, чеської, болгарської, польської, словацької, угорської мов; в чернівецькій газеті «Буковина» друкує переклади творів Е. Золя, Ж. Ренара, Р. Шая, Б. Єлініка, П. Егго, Й. Бойєра і цикл оригінальних поезій у прозі під назвою «Листки» (1898) як доказ уміння писати у стилі модерн, по-європейськи. У львівському журналі «Дзвінок» публікує казки: «Незабудька», «Рожі», «Муха», «Сльоза» (1898). **3 1899 року** у «Літературно-науковому віснику», «Буковині», «Громадському голосі» він друкує психологічні новели, які склали першу книжку: «Іван Семанюк (Марко Черемшина). Карби. Новели із гуцульського життя», що вийшла в Чернівцях **1901 року** заходами товариства «Молода Україна», під зарядом В. Секерського.

9 жовтня 1901 року Черемшина закінчує університетський курс, а **17 липня 1906 року** одержує диплом доктора права і виїжджає до гуцульського містечка Делятин, де обійняв посаду помічника адвоката в канцелярії М. Лагодинського (1906-1912). Тут він пізнав ближче життя гуцулів.

1912 року за дорученням радикальної партії Черемшина переїжджає до Снятина, де відкриває власну адвокатську канцелярію. У Снятині зустрів свою долю – Наталію Василівну Карп'юк, дівчину, що гармонійно поєднувала в собі вроду і розум, ніжність і чутливість, непересічну музичну обдарованість. **У 1914 році** вона стала його дружиною.

Адвокатська канцелярія Черемшини стала центром громадсько-просвітницького життя на Снятинщині. Та з початком Першої світової війни **у 1914 році** міста і села Галичини, зокрема й рідне село письменника, стають ареною запеклих боїв царських військ з цісарськими, а також з військами кайзерівської Німеччини. Одержавши звільнення від військової служби, Черемшина з дружиною переїжджає до батька у Кобаки. Першою рефлексією на страхіття війни на Гуцульщині були новели «Поменник» (**6-23 вересня 1914 р.**) і «Щоденник» (**8 листопада 1914 р. – січень 1915 р.**), а вже після них створено ще 9 новел, що ввійшли до збірки «Село вигибає» (К., 1925), виданої М. Зеровим.

У 1918 році українською владою ЗУНР Черемшина був призначений посадником (комісаром) міста Снятина. **Навесні 1919 року**, щоб запобігти кровопролиттю, він з делегацією поїхав на переговори з румунами у Станіслав. Румуни відібрали в них вози й коні, самих затримали на цілу ніч, а на світанку наказали пішки повертатися до Снятина.

Після розпаду Австро-Угорської імперії та поразки української революції західноукраїнські землі опинилися під владою польської шляхти. Переконалий у тому, що молоде, завзяте, загартоване покоління українців вибере кращу долю для України, Черемшина закликає молодь згуртуватися в один народ. Твори Черемшини стають популярними в усій Великій Україні. Його новели друкуються в галицьких і наддніпрянських журналах, а творчість стає предметом наукового дослідження. Доцент Одеського університету А. Музичка готує монографію про Стефаніка і Черемшину для Державного видавництва України і просить автора «Карбів» подати йому біографічні відомості (1926). У цьому ж році Черемшина бере активну участь в організації ювілейного вечора В. Стефаніка. Глибинні політичні і соціальні процеси, характерні для життя галицького села початку ХХ ст., знайшли особливо яскраве відображення в останній посмертній збірці «Верховина» (К., 1929), просякнутій ідеями відродження України.

25 квітня 1927 року Черемшина відвідав могилу свого батька. Повертаючись з кладовища, на дорозі, недалеко від батькової могили, упав і раптово помер. Тіло перевезено до Снятина, де його і

поховали. Так раптово і передчасно обірвалося життя такого відданого своєму народові письменника Марка Черемшини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Марко Черемшина, життя і творчий шлях. - режим доступу: <http://ua.convdocs.org/docs/index-137537.html>
2. Марко Черемшина. Твори в двох томах/Марко Черемшина. – К.: «Наукова думка». Т I. – 335 с. – Т.ІІ. – 303 с.

Марченко Анастасія Юріївна – студентка групи ГМ-14 б факультету машинобудування та транспорту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Науковий керівник: **Старовойт Юрій Леонідович** - канд. філол. наук, доцент кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет. starovojt.vin@gmail.com

Anastasia Marchenko - student group GM-14 b to the faculty of engineering and transport, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Supervisor: **Starovoit Yuri Leonidovich** - Candidate of Philology, Associate Professor, Department of Linguistics, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa starovojt.vin@gmail.com